

In het *Nederlands Dagblad* (Christelijk betrokken) van vrijdag 30 januari 2004 stond een artikel van Willem Bouwman over vroegere familieberichten in de gereformeerde pers. De schrijver heeft een aantal jaargangen van het voormalige weekblad *De heraut van de gereformeerde kerken in Nederland* (redactie Abraham Kuyper) doorgekeken. Daaruit ontstond zijn artikel: 'Het familiebericht zegt alles'.

Dat begint met het doodsbericht van Albertus Kolkman in *De Heraut* van zondag 6 mei 1894. Het blad was hier in de universiteitsbibliotheek aanwezig, zodat ik de advertentie kon overnemen. De naam J.H. Kolkman, onder die van de weduwe, is die van Albertus' vader Jan Harmen.

De verdere gegevens die Bouwman in zijn artikel verwerkte had hij, zoals hij mij schreef, 'twee weken geleden' uit de genealogie Esselink op het internet gehaald. Volgens Gerard Esselink, de auteur, is die genealogie al geruime tijd geleden van het internet gehaald omdat er commercieel misbruik van gemaakt werd, maar dat terzijde.

Hieronder de gedeelten uit het artikel die op Albertus Kolkman betrekking hebben. Daarna volgen nog enkele gegevens over hem.

In het gereformeerde weekblad *De Heraut* van zondag 6 mei 1894 stond het doodsbericht van Albertus Kolkman uit Gelselaar. "Heden werden wij diep bedroefd door het zeer smartelijk verlies van onzen geliefden Echtgenoot en Zoon, Albertus Kolkman, in den nog jeugdigen leeftijd van 27 jaren, ons nalatende een lief zoontje van 2 jaar." De vrouw van de overledene, Aleida Kolkman, geb. Esselink, had er een tekst aan toegevoegd over het geloof waarin haar man gestorven was. „Doodarm en vele zonden", dit beleet hij van zichzelf, doch Jezus nam ze van hem over, en zoo had hij vrede gevonden in Hem. Dat hij dien vrede nu ten volle geniet, strekke ons mede tot stille berusting!"

Het bericht over Albertus Kolkman was een van de ongeveer vijftig doodsberichten in jaargang 1894 van *De Heraut*. In toon en inhoud wijken ze vaak af van rouwadvertenties in gereformeerde kranten en bladen van nu. De weduwe Kolkman sprak van 'stille berusting' in een 'smartelijk verlies' en van een 'lief zoontje van 2 jaar' dat zonder zijn vader verder moest. De hemelse vrede die de gestorvene nu genoot, kreeg nog meer glans door de ellendige staat waarin de gestorvene zich tijdens zijn leven bevonden had: 'doodarm en vele zonden'. (...)

Voor de lezers van *De Heraut* was het normaal dat velen stierven voor ze grijs geworden waren. De dood van Albertus Kolkman, 27 jaar, (...) waren een drama voor hun gezinnen, wellicht zijn de levens van hun kinderen erdoor getekend, maar ongewoon was het niet, want alleen de zeer sterken werden tachtig jaar. Jan Herman, het tweejarig zoontje van Albertus Kolkman, trouwde in 1919; zijn vrouw overleed een jaar later in het kraambed en hun zoontje stierf in 1922 nog voor hij twee was. Het leven was kort en ziekten waren vaak pijnlijk bij gebrek aan medicatie, zodat het ziekbed langdurig en het sterfbed smartelijk kon zijn. (...)

Tot zo ver het bewuste artikel.

Albertus Kolkman overleed op een vrijdag. De zondag daarop besteedde de predikant F. Staal Pzn. er in de ochtenddienst aandacht aan. Niet door over de overledene te spreken. Men was in die kringen wars van alles wat maar zweemde naar persoonsverheerlijking. Wel door een 'Leerrede' uit te spreken over 'De Weegschaal van het Lijden', die bewaard gebleven is. De tekst was 2 Cor. 4: 17-18:

'Want onze lichte verdrukking, die zeer haast voorbijgaat, werkt ons een gansch zeer uitnemend eeuwig gewicht van heerlijkheid; dewijl wij niet aanmerken de dingen die men ziet, maar die men niet ziet; want de dingen die men ziet zijn tijdelijk, maar die men niet ziet zijn eeuwig.'

In de weegschaal ligt aan de ene kant het lijden dat de mens hier op aarde ondergaat. Maar hoe zwaar de reis ook is, het gaat om het doel, de hemelse zaligheid en het eeuwige leven. Dat ligt aan de andere kant van de schaal en het gewicht ervan overtreft verre dat van het lijden.

Uit de 'leerrede' is op te maken dat men de dood maanden tevoren en onherroepelijk zag aankomen. Het is bekend dat Albertus leed en overleed aan tuberculose. Van 'onzen vriend en broeder Kolkman' wordt gezegd dat hij door zijn lijden inzag wat de bedoeling Gods met hem was. Hij zag de eeuwige heerlijkheid als tegenwicht in de schaal des lijdens.

Albertus Kolkman

Albertus (Bertus) Kolkman werd op 21 maart 1867 geboren op het adres N3 te Gelselaar en overleed daar op 27 april 1894. Zijn vader Jan Harmen Kolkman (*20-10-1832, †29-5-1914) en moeder Geertje W. Breuker (*28-11-1825, †27-07-1878) kwamen beide uit Gelselaar en trouwden 16 juni 1865. Na Albertus werd op 28 januari 1870 een tweede zoon geboren, Reind Jan, die al op 11 maart 1871 overleed. Bertus' moeder overleed toen hij nog maar 11 jaar was. Tot het gezin behoorde ook grootvader Engbert of Ebbe, sinds 1866 weduwnaar en in 1874 overleden. Vlak bij, op Witman,

woonde de zuster van zijn vader, Hendrika (1834-1901) ofwel Diekemeuje, met haar man Garrit Jan Breuker († 1871). Zij hadden geen kinderen en ongetwijfeld kwam Bertus daar vaak.

H.W. Heuvel schrijft (in 'Een aantrekkelijk type van Achterhoekse vroomheid', *Vragen van den Dag*, jrg. 1925): Bertus was een fijngebouwde jonge man met een zacht, innemend gezicht en groote, peinzende oogen. Hij was zeer begaafd en dacht veel over diepzinnige vragen.'

Het verhaal gaat dat hij, toen hij eens voor zijn moeder de luiken moest sluiten, onder de tafel kroop en het van daar af regelde. Maar niemand wist hoe hij het voor elkaar kreeg. Bertus kon ook goed tekenen. Als zijn vader Jan Harmen bezoek had, wat vaak gebeurde, zat hij aan tafel te tekenen. Werd hem dan gevraagd om de tekening te laten zien, dan verscheurde hij die. Daardoor is slechts één tekening bewaard gebleven en ingelijst, een zeer verdienstelijke potloodtekening van twee mannen aan de haard. (volgens een andere aantekening: een mannenkop). De tekening heeft lang in het 'kabinet' in 'de kamer' gelegen. Later was het glas gebroken en nu is helaas ze niet meer te vinden.

Aleida Esselink

Bertus trouwde op 9 augustus 1889 met de ruim 4 jaar oudere Aleida (Leida) Esselink (*29-10-1862, †11-01-1934) uit Geesteren. Op 04 maart 1892 werd hun enige kind Jan Herman geboren, de vader van de huidige oudste generatie. Hij heeft zijn vader dus niet of nauwelijks gekend. Over Leida schrijft Heuvel: 'Bertus ... was gehuwd met Leida Esselink, uit een Gereformeerd gezin onder Geesteren. Ze had een broer, die predikant was.' Hij noemt haar nog een keer in de zinnen: 'Na den eten las Leida, de schoondochter, een hoofdstuk uit de Schrift voor ...' en 'Soms zongen wij samen een lied en Leida speelde op het huisorgel'.

Leida hertrouwde in 1901 met de negen jaar oudere Engbert Aamschot. Volgens de verhalen een stugge man; de zachtmoedige Leida zou wel eens verzucht hebben dat ze misschien beter weduwe had kunnen blijven. Engbert Aamschot, Embert-eum in de wandeling, werd dus de stiefvader van Jan Herman. In 1902 kreeg die er een halfbroer bij, Hendrik. In 1906 volgde nog een jongetje, Derk Jan, maar dat overleed al in 1907. De halfbroers Jan Herman (Jan) en Hendrik waren zeer aan elkaar gehecht. Hendrik trouwde in 192? met Hermina Wilhelmina (?) (Mientje) ten Cate uit Haarlo en stierf al in 1937. Ze hadden toen één dochtertje, Aleida (Leida), geboren in 1930(?).

Albertus' zoon Jan Herman trouwde in 1920 met Derkske Esselink. Zij stierf een jaar later in het kraambed. Het jongetje dat toen geboren werd, werd naar zijn moeder genoemd: Derk. Ruim een jaar later, in 1922, stief ook dat kind. De eerste dertig jaar van zijn leven heeft Jan Herman vaak moeten rouwen.

Wie hebben wij nog gekend?

Wij, de huidige oudste generatie, de kleinkinderen van Albertus, hebben verschillende van de hier boven genoemden persoonlijk gekend. Niet Leida leeft nog. 's Zondagsmorgen na de kerk gingen we bij 'Ebbegers' koffie drinken. 'Omoe' Leida kon toen ze ouder werd haar hoofd niet stilhouden. Opa, eigenlijk stief-opa, haar tweede man, kwam vaak bij ons op bezoek. We zagen hem komen, 'opa met d'n stok'; in latere jaren zag hij erg slecht. Ook 'oom Hendrik', die toen al ziek was, maar dat wisten we niet, kwam nog al eens. Hij heeft mij 'sommen maken' geleerd. Op Ebbegers was ook 'tante Mientje', de vrouw en later weduwe van oom Hendrik. Hun dochter Leida was bijna een zusje van ons. Enkele jaren nadat oom Hendrik gestorven was trouwde tante Mientje met Johan te Winkel uit Winterswijk, die verder als 'oom Johan' zijn plaats in de familie kreeg.

Zo liggen verleden en heden in elkaars verlangde. Zoals gebruikelijk werd ik, de oudste zoon, vernoemd naar mijn grootvader Albertus. Als tweede naam kreeg ik, ook volgens historisch gebruik, die van mijn overleden (half)broertje Derk. Engbert en Aleid(a) werden respectievelijk vernoemd naar vaders stiefvader en moeder.

Nijmegen, 2004/2006

Albertus Derk (Bert) Kolkman

NOOT

Bovenstaande gegevens zijn gedeeltelijk op mijn nogal onbetrouwbare geheugen gebaseerd. Willen mijn broers en zusters wat zij (beter) weten aan mij doorgeven? Ik zal het verhaal dan aanpassen. Bert